ARGUMENTS BASED ON AUTHORITY IN THE RELIGIOS DISCOURSE

Sorin GUIA, Assistant Professor, PhD, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The present paper presents the arguments of authority used in the contemporary Romanian religious discourse by examining a series of sermons delivered on various occasions and a number of recordings published on various Orthodox sites. Regardless of the persuasive force of the sermons, their structure is ultimately based on arguments regarding the Divine authority, the prestige and the truth revealed by the Holy Scriptures, the symbols of faith and the liturgical writings.

Keywords: rhetorics, sermon, discourse analysis, religious discourse, discourse strategies

Deşi discursul religios este un discurs argumentativ, persuadarea, strîns legată de noţiunea de *cîmp al argumentării*, se face ţinînd cont de o *etică a argumentării*[1]. Se doreşte adeziunea ca o consecinţă a trăirilor, a convingerilor şi a credinţelor religioase pe care oratorul şi credincioşii săi le au în comun. Cel care vine la biserică este deja convins de învăţăturile de credinţă, rolul predicatorului rezumîndu-se la sistematizarea şi reactualizarea informaţiei liturgice, biblice sau patristice. Oratorul trebuie să se raporteze permanent la auditoriu (să ţină cont de experienţele anterioare şi de nevoile de moment ale acestuia, să se adapteze contextului sau situaţiei de comunicare[2]), dar trebuie să ţină cont şi de constrîngerile generice specifice acestui gen de discurs (raportarea la învăţăturile biblice şi dogmatice etc.), care, în schimb, îi oferă specificitatea şi solemnitatea, care îi conferă legitimitatea.

Vom prezenta, pornind de la un corpus restrîns de predici românești ortodoxe actuale[3], cîteva din strategiile utilizate de intervenientul argumentativ în demersul său de obţinere a adeziunii interlocutorilor la o propoziţie / teză, referindu-ne în special la argumentele bazate pe autoritate.

În categoria argumentelor bazate pe autoritate, vorbim de autoritatea persoanei, de autoritatea valorilor specifice şi de autoritatea populară.

---

[1] Philippe Breton consideră argumentarea ca act esenţial al activităţii umane, stabilind trei elemente care ajută la delimitarea acestui cîmp: „a argumenta înseamnă în primul rînd *a comunica*: noi ne aflăm într-o situaţie de comunicare, care implică, ca orice situaţie de acest tip, parteneri şi un mesaj, o dinamică proprie; a argumenta nu înseamnă *a convinge cu orice preţ* (...); a argumenta înseamnă a *raţiona*, a propune o opinie a altora şi a le oferi raţionamente viabile pentru a o adopta"; cf. Philippe Breton, *L'argumentation dans la comunication*, Éditions La Découverte, Paris, 1996, p. 16.

[2] Situaţia de comunicare este un concept cheie în abordarea pragmatică a discursului, concept cunoscut şi sub termenul de „context". Daniela Rovenţa-Frumuşani, în *Semiotică, societate, cultură*, Institutul European, Iaşi, 1999 vorbeşte de *contextul psihologic al intenţiilor şi credinţelor interlocutorilor*.

[3] Corpusul cuprinde o parte din predicile anexate volumului Sorin Guia, *Discursul religios. Structuri şi tipuri*, aflat sub tipar la Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. Pentru cele disponibile on-line am indicat paginile web religioase care postează cuvîntări în versiuni text sau înregistrare audio. Pentru predicile care nu pot fi accesate pe internet, culese de subsemnatul în cadrul unui proiect de cercetare, am indicat numărul anexei din volumul sus menţionat. Exemplificările noastre au avut în vedere şi o predică rostită de mitropolitul Antonie Plămădeală, publicată în volumul *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989, p. 352-357.

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

a) *Autoritatea persoanei* (fie *a divinităţii*[4] sau a Bisericii[5], fie *a textului sacru* sau *a unor autorităţi în domeniu*, cum ar fi sfinţii, martirii, apostolii, evangheliştii, autoritatea din ultima parte aflîndu-se sub egida celei dintîi, a divinităţii); o tendinţă generală a predicii religioase, explorată şi în discursurile analizate este preferinţa pentru *argumentarea prin citate biblice şi patristice*[6], care conferă autoritate şi asigură adeziunile la ideile religioase enunţate[7]. Vorbim astfel de argumentul autorităţii textului sacru. Pe lîngă trimiterile scripturistice (unele citate, altele parafrazate prin intermediul Apostolului, Psalmilor şi Evangheliei) sau invocarea tradiţiei şi a pasajelor din Sfinţii Părinţi (uneori se face trimitere sau se citează chiar din duhovnici renumiţi), întîlnim citarea din Simbolul de credinţă, dar şi din scrierile şi cîntările liturgice sau din acatiste.

Citatele scripturistice sînt folosite atît în debutul discursului[8], ca text ce introduce auditoriul în atmosfera specifică, dar şi în interiorul discursului, în multe situaţii constituindu-se ca probă a tezelor susţinute de către orator. Pastorala redactată de mitropolitul Moldovei şi Bucovinei cu ocazia sărbătorii Naşterii lui Hristos, după dedicaţia specifică acestor discursuri[9], debutează cu un citat din Galateni 2, 20: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine (Galateni 2, 20)” (*Teofan 1*). Şi alte discursuri au în fruntea lor un text din Sfînta Scriptură: „Spune Mîntuitorul nostru Iisus Hristos: «iar Eu zic iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi va prigonesc»” (*A 5*); „«N-am venit să stric Legea, ci să împlinesc», zice Domnul Hristos (Matei 5,17)” (*Steinhardt*); „Şi a zis Iisus sutaşului: «Du-te! Fie ţie după cum ai crezut» (Matei 8, 13)” (*Cleopa*).

Citatele scripturistice, utilizate ca argumente de autoritate în interiorul discursurilor analizate, sînt mult mai numeroase şi vom aminti doar o parte din ele. Uneori trimiterea se

[4] „Vedem că Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, în Sfînta Scriptură, neîncetat, îi îndeamnă pe oameni să se roage şi să nu răsplătească cu rău celor care greşesc”(*A 5*).

[5] Autoritatea Bisericii şi a valorilor bisericeşti este utilizată în secvenţe precum: „De aceea se fac parastase şi pomeniri *rînduite de Biserica Ortodoxă*”(*An 3*); „*Biserica a rînduit* unele răstimpuri în care sîntem îndemnaţi să închinăm pregătirii noastre pentru viaţa cea fără de sfîrşit”(*Stăniloae*); „*Biserica a închinat duminica de azi*, duminica din ajunul postului cel mare, amintirii izgonirii lui Adam din rai (...). *Biserica vrea să ne arate azi* că, aşa cum prin lăcomie omul a căzut din iubire, tot aşa prin post, (...) putem să ne ridicăm iar în raiul iubirii de oameni şi de Dumnezeu din care a căzut Adam”(*Stăniloae*); „de care *noi, Biserica*, ne-am ferit să vorbim”(Bartolomeu); „*Biserica ne stă la dispoziţie* pentru toate nevoile sufleteşti. *Nu se poate fără Biserică. În afară de Biserică nu este mîntuire*, cum spune un Părinte bisericesc”(*Antonie*).

[6] În discursul religios, convingerea este guvernată de autoritatea textelor canonice, predicatorii urmărind să transforme textul sacru într-un model performativ, să realizeze un transfer al sacrului către realităţile cotidiene.

[7] Sursa este o componentă importantă în strategia argumentativă, întrucît exercită un rol puternic în procesul de persuadare. Cînd este citată o sursă, în esenţă, este furnizat un argument bazat pe autoritatea expertului, pe autoritatea religioasă (cum susţine biserica, sfîntul…, biblia), pe autoritatea masei (este bine ştiut faptul că…, cum ştie fiecare); vezi Vincenzo Lo Cascio, *Gramatica argumentării. Strategii şi structuri*, traducere de Doina Condrea-Derer şi Alina-Gabriela Sauciuc, Meteora Press, Bucureşti, 2002, p. 121-122.

[8] Nu întotdeauna discursul debutează cu un text scripuristic; a se vedea, de exemplu, *anexa 2* din Corpus , care începe prin a face referire la evanghelia zilei („Astăzi, pericopa evanghelică rînduită de Sfinţii Părinţi a se citi, ne aduce în faţa ochilor o întîmplare minunată săvîrşită de Mîntuitorul Iisus Hristos: vindecarea acelei femei”) sau *anexa 3*, care debutează cu o condiţională, făcînd trecerea de la dimensiunea materială la cea spirituală („Dacă am putea privi cu mintea omenească printr-un microscop spiritual, am vedea mii şi mii de cicatrice de pe urma durerilor şi a suferinţelor prin care ea a trecut”).

[9] A se vedea prefeţele şi pastoralele lui Veniamin Costachi, publicate de Ilie Gheorghiţă, în lucrarea *Un veac de la moartea mitropolitului Veniamin Costachi*, Tipografia sfintei Mănăstiri Neamţu, 1946.

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

face în stil ştiinţific[10] („«Mare este taina dreptei credinţe», exclamăm în aceste zile împreună cu Sfîntul Apostol Pavel, «Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălţat întru slavă»" – *Teofan, 1*; „«Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încît pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţa veşnică»[11], a spus Însuşi Hristos"- *Teofan 1*; „Împărăţia cerurilor este dăruită încă din această lume pentru cel care devine «templu al Duhului Sfînt»" şi mărturiseşte împreună cu Dumnezeiescul Pavel: «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine»"[12] – *Teofan 1*; „dumnezeiescul Pavel ne mai atrage şi el atentia, cînd zice: «Ci propovăduim întelepciunea de taina a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rînduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră, pe care nici unul dintre stăpînitorii acestui veac n-a cunoscut-o, căci, dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei» (1 Corinteni 2, 7-8)" – *Galeriu*; „bine ştiind, cum spune Sfîntul Apostol Pavel, că «cei ce fac unele ca acestea, nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu» (Galateni 5, 19-21)" – *Sofian*); alterori se citează fără a se menţiona sursa („şi în inima părintelui răsunau cuvintele rostite de Dumnezeu încă din V.T.: «Eu sînt viu, voi sînteţi vii»" – Teofan 2; „Pentru că părintele ştia un lucru: că trebuie să fie următor Sfîntului Pavel, precum Sfîntul Pavel este următor Lui Hristos, care a spus «Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi»" –*Teofan 2*; „el se bucură, căci s-a împlinit cuvîntul pe care l-a rostit cu certitudine în inima sa de atîtea ori: «cît doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Doamne»" – *Teofan 2*; „Făgăduinţa s-a împlinit în Duminica Cincizecimii, cînd, într-adevăr, S-a coborît Duhul Sfînt peste Sfinţii Apostoli «ca o suflare» de vînt, sub chipul limbilor «ca de foc», şi a revărsat în ei o putere nouă, necunoscută lumii pînă atunci (...)"[13] –*Sofian*).

Există situaţii în care oratorul parafrazează, facînd trimitere la evanghelia sau apostolul zilei ori la cunoştinţele auditoriului, fără a oferi detalii referitoare la capitolele şi versetele corespunzătoare („Aşa şi în pericopa evanghelică de astăzi, spusă prin gura Sfîntului evanghelist Luca, cum că Mîntuitorul Iisus Hristos, împreună cu ucenicii Săi şi cu popor mult se apropia să intre în cetatea Naim, sau mai bine zis oraşul Naim" – *A3*; „cum şi în evanghelia de astăzi" –*A5*; „Aţi auzit în Apostolul care s-a citit că se vorbea despre Sfînta Sfintelor" – *Teofan Popescu*; „Ştiţi din Noul Testament că din Maria Magdalena, care s-a apropiat de Iisus cu gînd ispititor, Iisus a scos şapte draci" –*Arsenie*; „În Epistola către Evrei a Sfîntului

[10] În cazul *anexei 1*, un text redactat spre a fi citit de către preoţi în toate bisericile Arhiepiscopiei Iaşilor, trimiterile la Timotei 3,16, Ioan 3, 16, I Corinteni 6, 19, Galateni 2, 20 se fac la sfîrşitul textului, în notele bibliografice, în timp ce *Steinhardt* vorbeşte despre sfîntul Ioan Botezătorul apelînd la fragmente scripturistice paralele (Matei 3,11 şi Luca 3,16).

[11] Comentariul explicativ asupra celor enunţate anterior se face apelînd la un text scripturistic. Vezi, în acest sens şi secvenţa din *Stăniloae*, în care citatul scripturistic se integrează perfect în discurs, jucînd rol de explicitare („Iar Mîntuitorul Hristos ne porunceşte ca în acest timp, cînd cerem lui Dumnezeu iertare de greşelile noastre, să iertăm şi noi celor ce ne-au supărat cu greşelile lor, adică să nu-i mai urîm, ci să-i îmbrăţişam cu iubirea noastră. «Căci de nu veţi ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşelile voastre» (Matei VI, 15)"), dar şi predica părintelui Teofil Părăian, în care dialogul dintre Fecioara Maria şi Sfînta Elisabeta este redat întocmai ca în episoadele biblice referitoare la Bunavestire, oratorul făcînd trimitere la evanghelia după Luca şi indicînd, în acelaşi timp, capitolul şi versetele corespunzătoare („A intrat în Sfînta Sfintelor care este smerenia, pentru că la Bunavestire a zis către îngerul binevestitor «Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul tău!» (Luca 1, 38), iar Sfînta Elisabeta i-a zis: «Binecuvîntat este rodul pîntecelui tău!» (Luca 1, 42)" –*Teofil*).

[12] Citatele scripturistice devin părţi integrate ale enunţului referitor la prezenţa divinităţii în om; astfel, se interpătrund comentariile oratorului cu cuvintele scripturii, acestea devenind, uneori, surse corespunzătoare explicitării.

[13] Oratorul citează scurte secvenţe din Scriptură, fără a indica proveniența lor.

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

Apostol Pavel este scris că Domnul nostru Iisus Hristos, Arhiereul cel veşnic, n-a intrat niciodată într-o Sfîntă a Sfintelor făcută de mînă omenească" –*Teofil*; „Vedem, atît în V. T., cît şi în N. T., avem exemple frumoase, temeiuri scripturistice le spunem noi, în care se arată că mulţi oameni au iubit pe vrăjmaşii lor" (*A5*); „în Sfînta Evanghelie pe care am auzit-o cu toţii astăzi"(*Teofan Popescu*), „aşa cum ne spune Evanghelia de astăzi"(*A18*), „Şi el a luat Scriptura şi, spune Sfînta Evanghelie, s-a dus într-o ţară străină"(*A18*), „Au ajuns, cum spune Evanghelia, să mănînce cele ale porcilor"(*A18*), „Şi zice undeva un cuvînt: nu vă temeţi cînd veţi merge ca să daţi răspuns, că Duhul Sfînt, care este în voi, acela vă va învăţa ce să spuneţi şi ce să grăiţi"(*A18*).

Dacă pasajele scripturistice reprezintă liantul argumentativ al discursurilor religioase, acelaşi lucru este valabil şi în cazul *citatelor sau trimiterilor de ordin patristic*[14]: „«Din Sfînta Fecioară întrupîndu-Se», spune Marele Vasile, Dumnezeu «S-a smerit pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-Se pe Sine asemenea cu chipul smeritului nostru trup, ca să ne facă pe noi asemenea chipului slavei Sale»"[15] (*Teofan 1*); „Omul, mărturiseşte Sfîntul Simeon Noul Teolog, este chemat «să devină familiar lui Dumnezeu şi casa, şi sălaş al Treimii dumnezeieşti, văzînd limpede pe Făcătorul şi Dumnezeul său şi vorbind cu El în fiecare zi»" (*Teofan 1*); „«Doamne, Dumnezeul nostru, (...) *precum* din înălţime Te-ai plecat pentru noi, pleacă-Te şi acum spre smerenia mea. Şi precum ai binevoit a Te culca în peşteră şi în ieslea necuvîntătoarelor, *aşa* binevoieşte a intra şi în ieslea necuvîntătorului meu suflet şi în întinatul meu trup», rostim în rugăciunea de pregătire pentru primirea Sfintei Împărtăşanii»[16] (*Teofan 1*); „Aceasta deoarece numai «degetul lui Dumnezeu loveşte corzile minţii şi le îmboldeşte la grăire adevărată", cum spune Sfîntul Simeon Noul Teolog. Aceasta deoarece numai «Dumnezeu Cel ce sălăşluieşte în om îl învaţă pe un asemenea om despre cele viitoare şi cele prezente, nu prin cuvînt, ci prin însuşi lucrul, prin experienţă şi realitate»"[17](*Teofan 1*); „Tot dumnezeiescul Palama spune: «Iată, şi împărăţia ne-a pregatit-o de mai înainte»"(*Galeriu*); „şi ne spune Sfîntul Grigorie Palama că atît de mult a sporit în rugăciune Maica Domnului în această perioadă, că «în inima sa a pus suişuri atît de înalte, încît a ajuns la Cer, prin rugăciune, şi L-a atras pe Stăpînul Cerului»"(*Galeriu*).

Şi în cazul argumentelor de ordin patristic, acestea sînt de multe ori generale, se fac prin parafrazare, fără indicarea sursei: „şi Sfîntul Efrem Sirul spune acest lucru, că cei care doresc să schimbe învăţătura creştinească (...), aceia sînt urîţi lui Dumnezeu"(*A5*); „pentru că avea pecetea Lui Hristos aşezată pe sufletului lui, pecete care, după mărturia Sfîntului Simeon Noul Teolog, înseamnă să preiei păcatele altuia şi să le consideri ca ale tale"(*Teofan 2*); „Rosteam şi altă dată acest cuvînt al dumnezeiescului Palama, care zice: Dumnezeu, fire (natură) fiind, mai presus de orice fire, nu are a sui mai sus, la altă slavă"(*Galeriu*); „De aceea, spun Părinţii, ne-a dat Dumnezeu credinţa: ca să-şi facă, prin ea, locaş în inima

[14] Rolul scrierilor Sfinţilor Părinţi este de completare şi de explicitare a unor secvenţe insuficient lămurite în Scriptură, ţinîndu-se cont de faptul că scrierile biblice nu sînt accesibile şi comprehensibile în totalitatea lor oricărui tip de cititor.

[15] Mitropolitul Teofan citează din Dumnezeiasca Liturghie a Sfîntului Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareii Capadociei.

[16] Citatul din rugăciunea a doua a Sfîntului Ioan Gură de Aur, din canonul Sfintei Împărtăşiri, este construit în stilul rugăciunilor de cerere din acatiste; astfel, între laude şi rugăciunea de cerere este interpusă o frază modală comparativă de tipul „precum ai făcut atunci cu ..., aşa fă şi cu noi, Doamne!".

[17] Repetiţia anaforică de tip explicativ este urmată de citate din Sfîntul Simeon Noul Teolog.

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

noastră"(*Galeriu*); „Ştim din tradiţie că acest drum a fost parcurs în mai multe zile de un alai numeros (...). Ni se spune că, atunci cînd au ajuns la templu, au fost întîmpinaţi de preoţii templului şi de un alt grup de copii (*Teofan Popescu*); „ştim tot din tradiţia bisericească, că proorocul Zaharia, care era atunci la templu, a prorocit despre Maica Domnului"(*Teofan Popescu*); „dupa cum aţi auzit că zice Sfîntul Grigorie Palama, că în inima ei, prin rugăciune să ajungă la Cer şi să-L atragă pe Stăpînul Cerului pe pămînt"(*Teofan Popescu*), „după cum ni se spune în Vieţile Sfinţilor"(*Teofan Popescu*), „pericopa evanghelică rînduită de Sfinţii Părinţi"(*A2*), „l-a dus la un han, han prin care sfinţii părinţi înţeleg sfînta biserică"(*A18*), „Ştim din tradiţie că acest drum a fost parcurs în mai multe zile"(*Teofan Popescu*), „Ni se spune că atunci cînd au ajuns la templu au fost întîmpinaţi de preoţii templului şi de un alt grup de copii"(*Teofan Popescu*), „Iată cîteva fragmente, din vechea tradiţie, care s-au păstrat"(*Teofan Popescu*), „ştim tot din tradiţia bisericească, că proorocul Zaharia, care era atunci la templu, a prorocit despre Maica Domnului"(*Teofan Popescu*); „Acolo, după Tradiţia Bisericii, preasfînta Fecioara Maria a stat 12 ani şi fost educată împreună cu alte fecioare, pînă la vîrsta de 15 ani"(*Teofil*).

Unii oratori, mai ales ierarhi ai bisericii, citează şi din *cugetările părinţilor duhovnici* din spaţiul eclesial românesc, dar şi din Muntele Athos: „«Dumnezeu nu iubeşte plîngăcioşii, Dumnezeu îi are în braţe doar pe luptători», spunea părintele adesea celor care se apropiau de dînsul cu inima zdrobită"; „Pentru că părintele ştia un lucru: că trebuie să fie următor Sfîntului Pavel, precum Sfîntul Pavel este următor Lui Hristos"; „căci unde este adevărul, spunea părintele acum trei ani de zile, acolo este Biserica şi Biserica este unde este adevărul şi unde este ortodoxia"(*Teofan 2*)[18]; „căci, precum spunea un părinte de la Athos, batrînii cheamă bătrînii spre împărăţia cerurilor"(*Teofan 2*); „Şi aşa cum spunea Părintele Arsenie[19] şi repeta, Maica Domnului este tristă de cîte ori noi uităm să-i cerem ajutorul"(*A8*).

Şi *articolele Simbolului de Credinţă* sînt invocate în cîteva predici: „totul s-a savîrşit «pentru noi şi pentru a noastră mîntuire», cum rostim în Simbolul credinţei"(*Teofan 1*); „De aceea şi Mîntuitorul Iisus Hristos a venit pe acest pămînt, s-a întrupat din Sfînta Fecioară Maria şi a pătimit, a suferit, a fost răstignit şi a înviat"(*A3*)[20]; „În Simbolul credinţei noastre creştine noi mărturisim despre Sfîntul Duh că El este «Domnul de-viaţă-Făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi mărit, Care a grăit prin prooroci»"(*Sofian*); „este lucrul pe care-l mărturisim la sfîrşitul simbolului de credinţă: aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie, amin"(*A18*).

Deşi citarea din scrierile sacre (scripturistice şi patristice) ocupă un loc însemnat în economia discursurilor analizate, citatele din cărţile de cult (din mineie, liturghier, utrenier, molitfelnic, cărţi de rugăciune), din cîntările liturgice (axioane, irmoase, tropare), dar şi din acatiste, folosite ca argumente de autoritate, se regăsesc frecvent în spusele oratorilor religioşi.

În general, participanţilor activi la viaţa şi la slujbele Bisericii, fragmentele *citate din scrierile liturgice* le sînt cunoscute, de multe ori aceştia intonîndu-le împreună cu slujitorii şi

[18] Referirile din *anexa 9* a Corpusului se fac la adresa Părintelui Arsenie Papacioc, la înmormîntarea acestuia, în necrologul rostit de către ÎPS. Teofan.
[19] Ca arhiepiscop al Tomisului, ÎPS. Teodosie aduce în sprijinul afirmaţiilor sale cuvintele renumitului duhovnic Arsenie Papacioc, de la Mînăstirea Techerghiol.
[20] Oratorul *anexei 3* rezumă episoade din viaţa lui Hristos în stilul Simbolului de credinţă.

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

corul bisericii. Din acest motiv, secvenţele citate din astfel de surse constituie argumente de autoritate, fie integrîndu-se în discurs ca părţi componente, fie explicitînd sau completînd spusele oratorului: „«Cerul şi pămîntul astazi s-au împreunat, născîndu-Se Hristos», cînta Biserica în ajunul zilei de Crăciun, «Dumnezeu pe pamînt a venit şi omul la ceruri s-a suit»”(*Teofan 1*)[21]; „Ne-a ajutat şi astăzi Sfîntul Ioan Gură de Aur să-i cinstim prin Sfînta Liturghie care s-a săvîrşit, în cadrul căreia ne-am adus *pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră Lui Hristos*”[22](*A7*); „Şi ochilor le e proprie lumina fizica, ochilor minţii – lumina rosturilor, raţiunilor, legilor, iar ochilor credinţei – *lumina lui Hristos, care luminează tuturor*, cum rostim, în timpul Postului Mare, la Liturghia darurilor”-*Galeriu*)[23]; „Ne gîndim la Maica Domnului *în timpul sfintelor slujbe*, cînd auzim: «Pe preasfînta, curata, preabinecuvîntata, mărita, Stăpîna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim»”(*Teofil*)[24]; „Dar noi ne întîlnim cu Maica Domnului şi *în alte zile la slujbele noastre*, cînd zicem: «Spăimîntatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea ta, că tu, Fecioară neispitită de nuntă, ai avut în pîntece pe Dumnezeu Cel peste toate şi ai născut Fiu pe Cel fără de ani, pe Cel ce dăruieşte pace tuturor celor ce te laudă pe tine»”[25] (*Teofil*); „Ne gîndim la Maica Domnului cînd auzim *la sfintele slujbe*: «Pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica Luminii, întru cîntări cinstindu-o, să o mărim»[26]”(*Teofil*); „*La slujba Sfîntului Maslu* este o alcătuire, o rugăciune către Maica Domnului, cu următorul cuprins: «Pe tine, preacuratul palat al Împăratului ceresc, ceea ce eşti multlăudată, te rog, curaţeşte-mi mintea mea cea întunecată cu tot felul de păcate şi o fă locaş înfrumuseţat al dumnezeieştii Treimi, ca să laud şi să măresc puterea ta şi mila ta cea nemăsurată, fiind mîntuit eu, netrebnicul robul tău»”[27](*Teofil*); „«Doamne, Dumnezeul nostru, (...) precum din înălţime Te-ai plecat pentru noi, pleacă-Te şi acum spre smerenia mea. Şi precum ai binevoit a Te culca în peşteră şi în ieslea necuvîntătoarelor, aşa binevoieşte a intra şi în ieslea necuvîntătorului meu suflet şi în întinatul meu trup»”[28](*Teofan 1*); „începînd toate rugăciunile noastre cu chemarea în ajutor a Sfîntului Duh, Mîngîietorul, Care este împaratul ceresc - Duhul Adevărului şi Sfinţitorul vieţii noastre -, şi să ne rugăm, zicînd: «împărate ceresc, Mîngîietorule, Duhul Adevărului, Care pretutindenea eşti şi toate le plineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule-de-viaţă, vino şi Te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea şi mîntuieşte, Bunule, sufletele noastre»”(*Sofian*)[29].

[21] Pastorala de faţă face trimitere la stihira a doua de la Litie, din *Mineiul* pe luna decembrie.
[22] În discursul rostit la sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi, oratorul încadrează o cerere din ecteniile Liturghiei şi ale slujbelor religioase în secvenţa discursivă care elogiază activitatea Sfîntului Ioan Gură de Aur.
[23] Se face trimitere spre Liturghia darurilor mai înainte sfinţite, a Sfîntului Grigorie Dialogul.
[24] Se citează fragmentul închinat Maicii Domnului din ecteniile rostite în timpul Liturghiei, Utreniei şi Vecerniei, dar şi în timpul slujbelor de săvîrşire a Sfintelor Taine.
[25] Este invocată cîntarea a V-a din canonul Născătoarei de Dumnezeu, care se cîntă la slujba Utreniei.
[26] Cîntare din timpul slujbei utreniei, căreia, de obicei, i se răspunde cu cu o alcătuire din veacul al VIII-lea, scrisă de Cosma Melodul, foarte răspîndită în biserica ortodoxă: „Ceea ce eşti mai cinstită decît heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decît serafimii, care fără stricăciune, pe Dumnezeu Cuvîntul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim”.
[27] Citarea unei rugăciuni din slujba Sfîntului Maslu este utilizată în *anexa 19* (dedicată sărbătorii Intrării Maicii Domnului în Biserică) ca text de introducere a auditoriului în atmosfera specifică a discursului.
[28] Este redată rugăciunea a doua a Sfîntului Ioan Gură de Aur, din Canonul Sfintei Împărtăşiri.
[29] Cuvîntarea rostită de părintele *Sofian* Boghiu la Praznicul Pogorîrii Sfîntului Duh se încheie cu invitaţia adresată auditoriului de a se raporta permanent la partea din rugăciunile începătoare în care este invocată cea de-a treia persoană a Sfintei Treimi.

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

Referirile la cîntările liturgice ca argumente de autoritate sînt mai rare în predicile studiate, cele mai multe întîlnindu-se în cuvîntarea Părintelui Teofil Părăian, cunoscut pentru abilităţile oratorice şi pentru foarte buna memorie: „Ne gîndim la Maica Domnului cînd se spun cuvintele: «De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc şi neamul omenesc; ceea ce eşti biserică sfinţită şi rai cuvîntător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu S-a întrupat şi prunc S-a făcut Cel ce este mai înainte de veci. Că braţul tău - scaun l-a facut şi pîntecele tău mai desfătat decît cerurile l-a lucrat. De tine se bucură, ceea ce eşti plină de har, toată făptura, mărire ţie!»”[30](*Teofil*); „Ne gîndim la Maica Domnului ca la ceea ce este mai presus de minte şi de cuvînt, căci ni se spune: «Pe tine, Maica lui Dumnezeu, cea mai presus de minte şi de cuvînt, care ai născut negrăit sub ani pe Cel fără de ani, credincioşii, te mărim»”[31](*Teofil*).

b) *Autoritatea valorilor specifice*[32], cu rol de influenţare a relaţiei discursive cu auditoriul, are ca elemente şi valori care definesc dominanta discursului religios: *credinţa* („Mare este taina *dreptei credinţe*” *–Teofan 1*), *smerenia* („Doamne, Dumnezeul nostru, (...) precum din înălţime Te-ai plecat pentru noi, pleacă-Te şi acum spre *smerenia* mea” *–Teofan 1*; „*Smerenia*, singura care înalţă,”[33] - *Teofan 1*), *iertarea* („*iertarea*, singura care aduce iertare” – *Teofan 1*; „aşa cum nu ajunge să plivim pămîntul de buruieni ca să nu fie năpădit de ele din nou, ci trebuie şi semănăm în locul lor grîu, sau flori frumoase şi bine mirositoare, să punem în locul ei *iertarea* şi *iubirea*, nu ajunge să ne înfrînăm de la cuvinte de bîrfire, ci trebuie să ne deprindem a vorbi de bine pe cei pe care îi bîrfeam înainte” - *Stăniloae*; „Pe cei adormiţi întru Domnul, pentru care aţi avut grijă să fie pomeniţi la acest Sfînt Jertfelnic, să le dăruiască Dumnezeu acea fărîmă de lumină, care înseamnă *iertare*”[34]- *A7*); *mărturisirea* („Trebuie să plîngem pentru păcatele noastre. Dar adevărul este că cine mai plînge pentru păcatele lui? Vine la *spovedanie* aşa formal, spune cîteva păcate, iar după ce a ieşit de la duhovnic le face şi mai mult decît atît”[35] *–A3*; „Iubiţi credincioşi, şi la *mărturisire* şi canoanele de *spovedanie* şi Însuşi Mîntuitorul Iisus Hristos ne îndeamnă, întreaga Scriptură ne îndeamnă, *să iubim pe aproapele*”- *A5*; „De aceea vă spun să faceţi spovedanie curată cum

[30] Referindu-se la preacinstirea Maicii Domnului în spiritualitatea creştină, părintele Teofil Părăian împleteşte referirile sale privitoare la aceasta temă cu pasaje citate (fără însă a indica şi sursa) din axioane, irmoase sau condace închinate Fecioarei Maria. În secvenţa la care facem referire, prelatul citează din Axionul Maicii Domnului, care se cîntă la Liturghia Sfîntului Vasile cel Mare, slujbă care se oficiază doar de zece ori pe an în spaţiul creştin ortodox. În aceeaşi cuvîntare, enunţarea anterioară este întărită de Axionul Buneivestiri: „Biserica noastra ne-o prezintă ca fiind un «sicriu însufleţit», un chivot: «Ca de un sicriu însufleţit, ca de un chivot însufleţit al lui Dumnezeu, nicicum să nu se atingă mîna necredincioşilor, iar buzele credincioşilor, fără tăcere glasul îngerului strigînd, cu bucurie să zică: Bucura-te, cea plină de dar, Domnul este cu tine! »”(*A19*).

[31] Maica Domnului este elogiată şi prin intermediul Irmosului la Înălţarea Domnului. În aceeaşi predică, formele de superlativ absolut prin care se scot în evidenţă calităţile Fecioarei Maria sînt preluate din troparul Născătoarei de Dumnezeu, cîntat în timpul Paraclisului Maicii Domnului: „Toate acestea s-au întîmplat avînd-o în vedere pe Maica Domnului, care este «mai înaltă decît cerurile» şi, dacă este mai înaltă decît cerurile Bisericii noastre, dacă este «mai curată decît strălucirile soarelui», sigur că prin aceasta a intrat în Sfînta Sfintelor nefăcută de mîna omenească”(*Teofil*).

[32] Valoarea devine autoritate şi este utilizată ca argument al autorităţii, trecerea timpului conducînd la vehicularea unor rezultate care se caracterizează prin consens general.

[33] Valorile care definesc dominanta discursului religios sînt redate, în anexa 1, prin repetiţia unor sintagme aflate în apoziţie, prin intermediul cărora se face explicitarea.

[34] Oratorul are în vedere pomenirea celor adormiţi la liturghie, scopul fiind de aducere aminte, dar mai ales de comuniune şi sprijin spirituale.

[35] Spovedania este asociată cu plîngerea, cu spălarea spirituală, fiind văzută ca singura modalitate de uşurare în faţa greutăţilor materiale şi spirituale.

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

n-aţi făcut în viaţa voastră" – *Arsenie 2*; „curăţiţi-vă sufletele voastre cu rugăciuni, cu spovedanie curată şi cu post"[36] - *Arsenie 2*); *binele* („Biruiţi răul cu *binele* căci de partea *binelui* e Dumnezeu şi oare nu e mai tare Dumnezeu ca răul?" - *Arsenie 2*);

c) *Autoritatea populară* este reliefată prin întrebuinţarea unor expresii populare româneşti, care actualizează, în discurs, un fond colectiv tradiţional, armonizat cu cel din discursul individual al predicatorului: „În general, *în popor se spune aşa*: «Cutare este ca Toma, e necredincios ca Toma»"(*Calciu*); „Pentru că spune iarăşi, nu?, *un proverb românesc*: precum un măr stricat dintr-o ladă strică pe celelalte mere mai bune şi trebuie scos, aşa şi acel om" [37] (*A5*); „*O sentinţă populară* spune: Dar din dar, se face rai. Unde domneşte dragostea care se arată în darul ce trece de la om la om, ce nu e oprit nicăieri, ce e ca o circulaţie a iubirii, căci el constă nu numai din lucrul dăruit, ci şi din inima celor ce-l dăruiesc, acolo e cu adevarat raiul"[38](*Stăniloae*); „*nu există*, (...) cum spune prea frumos limba românească, *plată fără răsplată*" (*Antonie*); „Nu spunem noi în vorba noastră românească, «*Cine dă, lui îşi dă*!»" (*Antonie*), „Românul are o vorbă: «Tot răul spre bine»" (*Antonie*). Avem, aşadar, reflectarea competenţei paremiologice pentru a amplifica, cu elemente de cultură, limbă şi civilizaţie românească, ideile proprii, proverbele fiind legate de text prin simbolistica lor sapienţială.

Discursul religios este un discurs argumentativ care nu îşi propune atît schimbarea opiniilor receptorilor, cît mai ales consolidarea lor. Auditoriul joacă un rol fundamental, acţiunea predicării implicînd o interacţiune între partenerii comunicării; ascultătorul este considerat partener egal în cadrul acestei interacţiuni. În funcţie de acesta, oratorul îşi organizează şi structurează predica. Indiferent de forţa persuasivă a cuvîntărilor religioase, scheletul acestora se sprijină, necontenit, pe argumente care au în vedere autoritatea divinităţii, a textelor scripturistice şi patristice, a simbolului de credinţă şi a scrierilor liturgice.

Bibliografie

Breton, Philippe, *L'argumentation dans la comunication*, Éditions La Découverte, Paris, 1996.

Gheorghiţă, Ilie, *Un veac de la moartea mitropolitului Veniamin Costachi*, Tipografia sfintei Mănăstiri Neamţu, 1946.

Guia, Sorin, *Discursul religios. Structuri şi tipuri*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, sub tipar.

Guia, Sorin, *Structuri argumentative în discursul religios. Cuvîntarea religioasă prilejuită de sfinţirea bisericii*, în *Limba română: controverse, delimitări, noi ipoteze (II). Pragmatică şi stilistică* (Actele celui de-al 9-lea colocviu al catedrei de limba română, Bucureşti, 4-5 decembrie 2009), editori: Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010, p. 79-85.

[36] Rugăciunea, spovedania şi postul sînt armele de care părintele Arsenie Boca vorbeşte în majoritatea predicilor sale.

[37] Oratorul face referire la cei care au plecat spre alte confesiuni (în încercarea de a-şi proteja auditoriul), localitatea Cojoci, în care activează, confruntîndu-se cu problema neoprotestantismului.

[38] Părintele Stăniloae porneşte de la un proverb românesc, de la autoritatea valorilor cernute în timp, pe care îl explicitează, raportîndu-se mai ales la dimensiunea sa spirituală.

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

Lo Cascio, Vincenzo, *Gramatica argumentării. Strategii şi structuri*, traducere de Doina Condrea-Derer şi Alina-Gabriela Sauciuc, Meteora Press, Bucureşti, 2002.
Meyer, Michel, *Principia Retorica: teoria generală a argumentării*, trad. de Aurelia Stoica, studiu introductiv de Constantin Sălăvăstru, Editura Univesităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2010Robrieux, J.-J., *Éléments de rhétorique et d'argumentation*, Dunod, Paris, 1993.
Rovenţa-Frumuşani, Daniela, *Argumentarea. Modele şi strategii*, Editura Bic All, Bucureşti, 2000.
Rovenţa-Frumuşani, Daniela, *Semiotică, societate, cultură*, Institutul European, Iaşi, 1999.
Sălăvăstru, Constantin, *Teoria şi practica argumentării*, Polirom, Iaşi, 2003.
Tuţescu, Mariana, *L'argumentation. Introduction à l'étude du discours*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 1998.

Corpus

a) cuvîntări disponibile on-line

Arsenie 1 Cuvîntare rostită de Pr. Arsenie Boca în ziua de 22.02.1942 http://www.crestinortodox.ro/sfaturi-duhovnicesti/parintele-arsenie-boca-despre-lupta-postului-relele-68423.html, accesat la data de 10 oct. 2012)

Arsenie 2 Cuvîntare ţinută de Pr. Arsenie Boca în ziua de 25.02.1942 http://oasteadomnuluiromanati.blogspot.ro/2011/11/ne-vorbeste-parintele-arsenie-boca.html, accesat la data de 10 octombrie 2012)

Bartolomeu Cuvîntarea ÎPS. Bartolomeu Anania la hramul Mînăstirii Nicula, judeţul Cluj, la data de 15 august 2000 (http://www.youtube.com/watch?v=SMHhaBSLucY&feature=related**,** accesat la data de 20 decembrie 2012)

Calciu Predică rostită de Pr. Gheorghe Calciu Dumitreasa, în data de 18 aprilie 1999, la Duminica Tomei (http://www.ortodoxmedia.com/inregistrare/741/calciu_duminica_tomei, accesat la data de 14 decembrie 2012)

Cleopa Predică rostită de Pr. Cleopa Ilie la Duminica a IV-a dupa Rusalii **(**http://www.crestinortodox.ro/predici/predici-duminica/predica-duminica-iv-dupa-rusalii-71565.html**,** accesat la data de 15 ianuarie 2013)

Galeriu Predică rostită de Pr. Constantin Galeriu (http://www.crestinortodox.ro/predici/predici-duminica/predica-duminica-lasatului-de-carne-128860.html, accesat la data de 14 ianuarie 2013)

Sofian Cuvîntare rostită de Pr. Sofian Boghiu la Praznicul Pogorîrii Sfîntului Duh **(**http://www.crestinortodox.ro/predici/predici-duminica/predica-duminica-rusaliilor-71605.html**,** accesat la data de 20 decembrie 2012)

Steinhardt Predică rostită de Pr. Nicolae Steinhardt la sărbătoarea Întîmpinării Domnului (http://www.crestinortodox.ro/predici/predici-duminica/intampinarea-domnului-predica-parintelui-nicolae-steinhardt-71642.html, accesat la data de 15 ianuarie 2012)

Stăniloae Predică rostită de Pr. Dumitru Stăniloae la Duminica izgonirii lui Adam din rai (http://www.crestinortodox.ro/predici/predici-duminica/caderea-rai-caderea-iubire-87819.html, accesat la data de 15 ianuarie 2013)

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)

Teofan 1 Pastorala la Naşterea Domnului a ÎPS. Teofan, Mitropolit al Moldovei şi Bucovinei (http://www.crestinortodox.ro/pastorale/nasterea-domnului/pastorala-nasterea-domnului-2012-ips-teofan-138717.html, accesat la data de 14 ianuarie 2013)
Teofan 2 Cuvîntare rostită de ÎPS. Teofan, la data de 22 iulie 2011, la mînastirea Techerghiol, la înmormîntarea Părintelui Arsenie Papacioc (http://www.razbointrucuvant.ro/2011/07/23/cuvantul-ips-teofan-la-sarutarea-cea-de-pe-urma-data-parintelui-arsenie/ - accesat la data de 15 ianuarie 2012)
Teofan Popescu Predică rostită de Pr. Teofan Popescu la Sărbătoarea Intrării Maicii Domnului în Biserică, la Mînăstirea Putna, judeţul Suceava (http://www.razbointrucuvant.ro/category/parinti-si-invatatori/parinti-de-la putna/ieromonahul-teofan-popescu/)
Teofil Predică rostită de Pr. Teofil Părăian la sărbătoarea Intrării Maicii Domnului în Biserică (http://www.crestinortodox.ro/predici/predici-sarbatori/intrarea-biserica-maicii-domnului-71646.html, accesat la data de 15 ianuarie 2013)

b) cuvîntări incluse în corpusul anexat lucrării Sorin Guia, *Discursul religios. Structuri şi tipuri*
A 2 Predică rostită de Pr. Constantin Chifan la duminica femenii cananeence în data de 29 ianuarie 2012, în comuna Arbore, judeţul Suceava
A 3 Predică rostită de Pr. Juravle Cristian Constantin, la data de 9 oct. 2011, în comuna Cacica, judeţul Suceava
A5 Predică rostită de Pr. Neculai Scheuleac, la data de 2 oct. 2011, în satul Cojoci, comuna Crucea, judeţul Suceava
A7 Predică rostită de Pr. Ionel Marian, la data de 30 ianuarie 2012, la Biserica „Sfîntul Prooroc Ilie Tezviteanul" din Fălticeni, judeţul Suceava
A8 Predica ÎPS. Teodosie al Tomisului la data de 1 octombrie 2011, la hramul Mînăstirii Acoperămîntul Maicii Domnului din Dorna Arini
A18 Predică rostită de Părintele Arhimandrit Hrisostom Rădăşanu la Sărbătoarea Întîmpinării Domnului (2 februarie 2012), la Mînăstirea Sihăstria Putnei, judeţul Suceava
Antonie *De veghe întru păstrarea şi apărarea dreptei noastre credinţe* (Cuvînt rostit de ÎPS. Antonie Plămădeală la sfinţirea bisericii din Micfalău, jud. Covasna, în ziua de 28 noiembrie 1986; predica este inclusă în volumul *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989, p. 352-357)

BDD-V511 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:54:27 UTC)